OHJAUSTOIMINNAN KOULUTUSOHJELMA (160 OV)
OPETUSSUUNNITELMA AJAKSI 2004 – 2008

SISÄLLYSLUETTELO

1. AMMATTIKORKEAKOULUOPINNOT HÄMEENLINNASSA

1.1 Opintojen yleistavoitteet
1.2 Arviointi
koulutuksen arviointi
opintojen arviointi
1.3 Opintojen rakenne ja laajuudet
1.4 Koulutusohjelmien yhteiset perusopinnot
1.5 Vapaasti valittavat opinnot

2. KOULUTUSALAN KUVAUS

2.1 Ammattialan kuvaus
2.2 Koulutusalakohtaiset opinnot Hämeen ammattikorkeakoulussa

3. KOULUTUSOHJELMAN KUVAUS

3.1 Ammatin ja ammattitaidon kuvaus
3.2 Koulutusohjelman tavoitteet
3.3 Pää- ja sivuaineet
3.4 Oppimisympäristön ja opetusjärjestelyjen kuvaus
3.5 Koulutusohjelman opintojen rakenne ja ohjeellinen ajoitus
3.6 Opintojaksojen kuvaukset
A. Perusopinnot
A.1. Yhteiset opinnot
A.2. Koulutusalakohtaiset opinnot
B. Ammattiopinnot
B.1. Pakolliset ammattiopinnot
B.2. Pääaine
B.3. Sivuaineet
C. Vapaasti valittavat opinnot
D. Harjoittelu
E. Opinnäytetyö

Laatija ja päiväys

2. KOULUTUSALAN KUVAUS

2.1 Ammattialan kuvaus

Kulttuuriala jäsentää ihmisen esine- ja kulttuurisuhdetta filosofisista, eettisistä, esteettisistä sekä kulttuuri- ja taidehistoriallisista näkökulmista. Kulttuurin ammattialan yksikäsitteinen määrittely ja työtehtävien tiukka rajaaminen on ammattien moninaisuuden vuoksi vaikeaa, lähes mahdotonta. Kulttuurityön aloilla, muun muassa muotoilu, käsi- ja taideteollisuus, viestintä, kuvataide, teatteri, kirjallisuus, musiikki sekä tanssi, on kuitenkin yhteisiä piirteitä. Tyypillistä on, ettei alalle etsiytyneellä ole alussa kovin selvää kuvaa siitä, mitä juuri hän tulee ammatikseen tekemään. Työ aloilla on pitkälti käytännön kulttuurityötä, muotoilua, ohjausta ja opetusta. Alalta valmistunut työskentelee yleensä oman erikoisalansa tuotanto-, suunnittelu- tai palvelutehtävissä, ohjaus- tai opetustyössä.

Kulttuurialan ammattilaisilta edellytetään kykyä ymmärtää koko luovuuden tuotteistamisprosessia tuotteen tai palvelun ideoinnista kehittelyn kautta markkinointiin ja saattamiseen asiakkaan ulottuville. Kulttuurialan ammateissa tärkeitä oman uran käynnistymiselle ja etenemiselle ovat viralliset ja epäviralliset kontaktit sekä verkostojen rakentaminen alalla jo työskentelevien ammattilaisten kanssa. Kulttuurialan ammateissa on oltava aloitteellinen, osattava tunnistaa kehittämistarpeita, ideoida luovia ratkaisuja, jakaa tietoa, toteuttaa ja arvioida kulttuurisesti tarkoituksenmukaisia kehittämisprojekteja. Työtä tehdään toisen palveluksessa, freelancerina, ammatinharjoittajana tai yrittäjänä. Vaikka työtä on tarjolla julkisissa yhteisöissä ja yksityisissä yrityksissä, toimii kuitenkin yhä useampi tulevaisuudessa yrittäjämäisessä roolissa ja luo kysyntää omalle osaamiselleen.

2.2 Koulutusalakohtaiset opinnot Hämeen ammattikorkeakoulussa

Kulttuurialan yhteisissä opinnoissa opiskelija jäsentää ihmisen esine- ja kulttuurisuhdetta filosofisista, eettisistä, esteettisistä sekä kulttuuri- ja taidehistoriallisista näkökulmista. Opiskelija oppii ammatillisten aineiden perusteina toimivien visuaalisen hahmottamisen, kuvallisen ilmaisun, tuoteviestinnän, suunnittelun ja valmistuksen perusteet. Lisäksi kulttuurialan yhteisissä opinnoissa opiskelija oppii tunnistamaan kehittämistarpeita, ideoimaan luovia ratkaisuja, toteuttamaan suunnitteluprosesseja, jakamaan tietoa ja arvioimaan kulttuurisesti tarkoituksenmukaisia kehittämisprojekteja.

3. KOULUTUSOHJELMAN KUVAUS

3.1 Ammatin ja ammattitaidon kuvaus

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma kouluttaa käsityö- ja askartelumenetelmien, luovanilmaisun ja muiden toiminnallisten menetelmien ohjaajia, ohjaustoiminnan suunnittelijoita ja kouluttajia, jotka hallitsevat asiakastyön lisäksi oman ammattialansa esimiestehtävät ja kehittämisen soveltavan tutkimuksen keinoin. Koulutusohjelmasta valmistuvan ohjaustoiminnan asiantuntijan tutkintonimike on artenomi (AMK). Artenomi (AMK) tutkinnon suorittanut ohjaustoiminnan asiantuntija sijoittuu joko julkisen kulttuuri- ja opetustoimen sekä sosiaali- ja terveysalan sektoreille tai yksityisiin verrattavien vapaiden kansalaisjärjestöjen palvelukseen. Hän voi toimia alalla myös yksityisenä yrittäjänä ja ammatinharjoittajana. Ohjaustoiminnan asiantuntijana hän hallitsee asiakastarpeiden arvioimisen, toiminnan suunnittelu-, ohjaamis-, hallinto- ja kehittämistehtävät.

Ohjaustoiminnaksi nimitetään koko sitä kokonaisuutta, joka muodostuu erilaisten toimintamuotojen suunnittelusta ja ohjaamisesta siihen vapaaehtoisesti osallistuville ihmisille. Ohjattavat toimintamuodot voivat olla hyvin monenlaisia, kuten erilaisten käsityö- ja askartelumenetelmien, luovan taideilmaisun menetelmien, pelien, leikkien, retkeilyn ja muiden soveltavan liikunnan menetelmien ohjaamista. Näitä menetelmiä ohjataan vapaa-aika-, harrastus-, virkistys-, virike- ja kuntoutustoiminnan puitteissa yksittäisille asiakkaille tai ryhmille, jotka osallistuvat siihen edistääkseen omaa oppimistaan tai toimintakykyään. Asiakkaiden näkökulmasta erilaisten toimintojen ohjaamisella pyritään yleensä joko pedagogisiin tai terapeuttisiin päämääriin.

Pedagogistavoitteinen ohjaustoiminta
Kuntien opetus- ja kulttuuritoimen, vapaiden kansalaisjärjestöjen ja muiden yhteisöjen ylläpitämien toimintayksikköjen puitteissa harjoitettavalla pedagogisella ohjaustoiminnalla asiakkaalle pyritään tarjoamaan mielekkäitä mahdollisuuksia ja luovuutta tukevia toimintavaihtoehtoja itsensä ja persoonallisten taipumustensa kehittämiseen vapaa-aikana joko oppimis- tai harrastustavoitteisesti. Edellisten lisäksi pedagogistavoitteinen ohjaustoiminta tarjoaa asiakkaalle hänen näkökulmastaan mielekkäitä mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen, käytännöllisten taitojen hankkimiseen, taiteellisten ja muiden luovien itseilmaisun taipumusten kehittämiseen, irtautumiseen arkirutiineista ja stressistä, voimien kokoamiseen sekä virkistäytymiseen vapaa-aikanaan.

Terapeuttistavoitteinen ohjaustoiminta
Sosiaali- ja terveystoimen alaisuuteen kuuluvien laitosten, avohoidon ja -huollon sekä näihin verrattavien yhteisöjen puitteissa harjoitettavalla

terapeuttistavoitteisella ohjaustoiminnalla autetaan siihen osallistuvia ihmisiä kulttuurisin aktiviteetein kehittämään ja käyttämään vapaa-aikaansa oman luovuuden, itsenäisyyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terapeuttistavoitteisella toiminnalla pyritään ensisijaisesti asiakkaan toimintakyvyn ylläpitämiseen tai kuntouttamiseen, jotta itsenäiset toimintamahdollisuudet parantuisivat ja sairauden tai vammaisuuden haitalliset vaikutukset vähentyisivät. Terapeuttistavoitteinen ohjaustoiminta on luonteeltaan asiakkaan muuta hoitoa tukevaa, erityisesti hienomotorista ja psykososiaalista kuntoutumista edistävää, luontevaan sosiaaliseen kanssakäymiseen rohkaisevaa ja omanarvontunteen kohentumiseen tähtäävää toimintaa.

Ohjaustoiminnan koulutusohjelmassa suoritettu artenomi (AMK) tutkinto tarjoaa opiskelijalle laaja-alaiset sijoittumismahdollisuudet erilaisiin ohjaustoiminnan asiantuntijatehtäviin. Ammattitaitovaatimukset vaihtelevatkin sen mukaan, toimiiko hän ohjaustoiminnan asiantuntijatehtävissä ohjaajana, suunnittelijana, esimiestehtävissä vai soveltavan tutkimuksen tehtävissä. Lisäksi ammattitaitovaatimuksiin vaikuttaa se, toimiiko hän pedagogis- vai terapeuttistavoitteisen ohjaustoiminnan parissa.

Yleisinä ammattitaitovaatimuksina ohjaustoiminnan asiantuntijalta edellytetään, että hän hallitsee asiakaslähtöisen tavoitteellisen ja tuloksellisen ohjaustoiminnan suunnittelu- ja toteutusprosessin kaikki vaiheet ja osaa mukauttaa toimintatapansa kulloistenkin vaatimusten mukaan (kuvio 1). Ohjaustoiminnan asiantuntijana

1. hän osaa kohdata ja huomioida erilaiset asiakkaat sekä hallitsee ryhmädynamiikan ja ryhmän ohjaamisen taidot;
2. hän hallitsee omaan ammattialaansa liittyvien oppimis-, virkistys- ja viihtymistarpeiden sekä psykososiaalisten kuntoutustarpeiden arvioimisen ja arvioinnin pohjalta tapahtuvan tavoitteellisen ja asiakaslähtöisen ohjaustoiminnan suunnittelemisen;
3. hän osaa valita ja käyttää asiakkaan tarpeista lähtien tarkoituksenmukaisia toimintamenetelmiä ja ohjaamistapoja;
4. hän hallitsee teknisesti monipuolisen valikoiman erilaisia käsityön ja askartelun, luovan ilmaisun ja muun toiminnan menetelmiä ja osaa ohjata näitä asiakaslähtöisesti soveltaen;
5. hän osaa dokumentoida valittujen menettelyjen toimivuutta ja asiakkaan edistymistä sekä arvioida koko työskentelyn tuloksellisuutta;
6. hänellä on valmiudet oman ammattialansa hallinnollisiin ja esimiestehtäviin;
7. hänellä on tutkiva ja kehittävä ote oman ammattialansa kehittämiseksi sekä oman ammatillisen tietouden ja asiantuntemuksen uusintamiseksi työtodellisuuden muuttuessa.

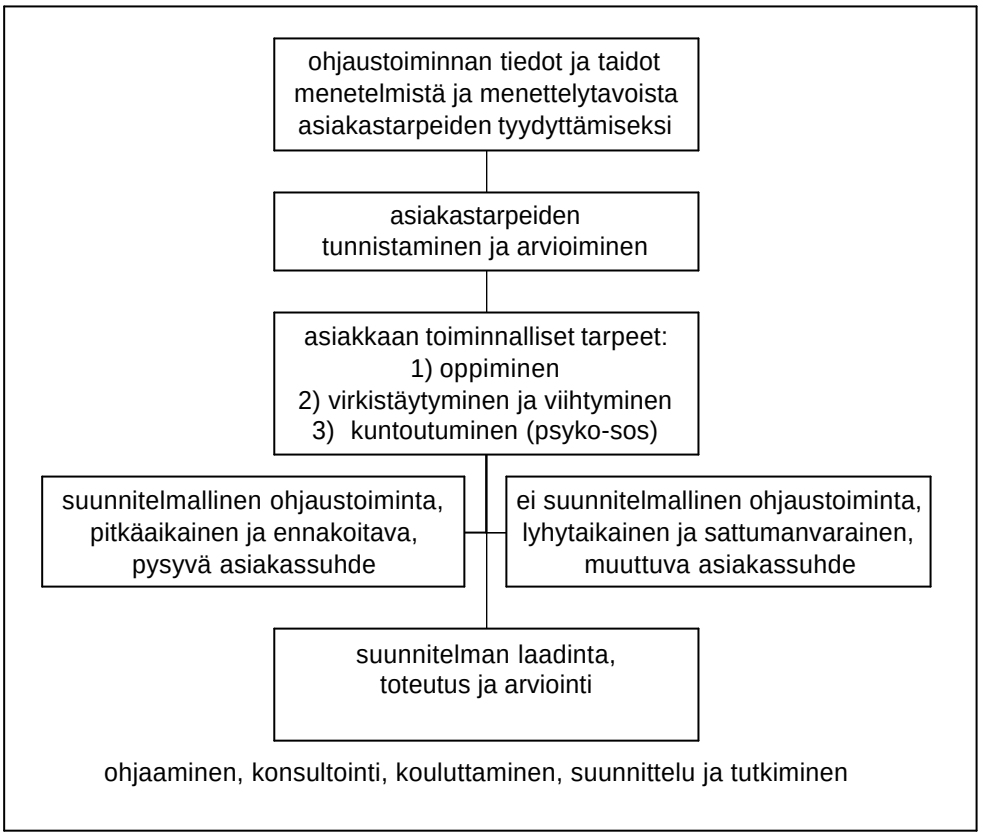

Kuvio 1. Ohjaustoiminnan artenomin ammattikuvan jäsennys.

3.2 Koulutusohjelman tavoitteet

Ohjaustoiminnan koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa ohjaustoiminnan asiantuntijoita, joilla on itsellään luovuutta ja taitoa rohkaista myös asiakkaidensa luovuutta esiin. Ohjaustoiminnan asiantuntijoina he hallitsevat erilaisten kulttuuristen aktiviteettimuotojen ohjaamisen, suunnittelemisen, hallinto- ja esimiestehtävät sekä oman ammattialansa kehittämisen soveltavan tutkimuksen keinoin. Opinnot antavat monipuoliset valmiudet yksittäisen asiakkaan tai asiakasryhmän toiminnallisiin tarpeisiin vastaamiseen asiakaslähtöisellä ohjaustoiminnan suunnittelulla ja toteutuksella käyttäen monipuolisia menetelmiä.

Ammatillinen toimintapätevyys saavutetaan perehtymällä omaan luovuuteen, erilaisiin asiakkaisiin, asiakkaiden tarpeiden

arviointimenetelmiin, monipuolisiin kädentaitoperustaisiin ja ryhmätoiminnallisiin menetelmiin, ohjauspedagogiikkaan sekä ohjaustoiminnan tuloksellisuuden arviointiin teoriassa ja käytännössä. Keskeisiä sisältöalueita ovat ammattialan spesifien tieto- ja taitovalmiuksien lisäksi verbaalinen ja visuaalinen viestintä sekä elinikäistä aktiivista oppimista tukevien modernien oppimisympäristöjen, tietoverkkojen ja viestintävälineiden käyttö.

Opiskelussa painotetaan oma-aloitteisuutta, luovia ratkaisuja, tiedon omaehtoista hankkimista sekä sen analysointia ja soveltamista alati muuttuviin työtehtäviin. Tavoitteena on, että alansa asiantuntijana valmistuvalla on tutkiva ja vastuullinen ote työhönsä. Ohjaustoiminnan ammattialalla, kuten muussakin työelämässä, tapahtuu jatkuvasti nopeita muutoksia, joihin opiskelijoita pyritään valmentamaan jo koulutuksen aikana. Opiskelijat ovat toisesta opiskeluvuodesta lähtien mukana työelämäprojekteissa, joissa toteutuva asiakaslähtöinen ja tavoitteellinen ohjaustoiminnan suunnittelu ja toteutus ohjaavat opiskelijaa laatutietoisuuteen. Kahden ensimmäisen opiskeluvuoden aikana opiskelija harjoittelee oikeissa työelämän projekteissa toiminnan ohjaamisen peruskysymysten ratkaisemista: erilaisten asiakkaiden kohtaamista, asiakastarpeiden tunnistamista, ohjausmenetelmien, materiaalien ja työvälineiden ominaisuuksien tuntemusta sekä asiakkaiden tarpeisiin nähden soveltavaa käyttöä.

Kahden seuraavan opiskeluvuoden aikana työelämäprojektit painottuvat pääaineen mukaisesti ohjaustoiminnan suunnittelu- ja hallintotehtävien sekä soveltavan tutkimuksen ja kehittämistehtävien ratkaisemiseen. Projektiopinnoissa painotetaan asiakaslähtöistä toimintaa, vuorovaikutus-, kommunikointi- ja yhteistyötaitoja sekä ammatillisten aineiden hallintaa. Tavoitteena on, että opiskelija saa oikeiden työtehtävien avulla mahdollisuuden teoreettisen ja kokemuksellisen tiedon analysointiin ja tiedon hyödyntämiseen kokonaisvaltaisesti ohjaustoiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioimisessa ja kehittämisessä.

Koulutusohjelma järjestää vuosittain ammattialan kehittämiseen painottuvia työelämäseminaareja, joissa tutkijat, asiantuntijat, käytännön työntekijät ja opiskelijat esittelevät ammattialan uusimpia käytäntöjä, tutkimuksia ja teorioita. Seminaareilla tuetaan ammattialan erilaisten vaikuttajatahojen keskinäistä vuorovaikutusta, tiedonvaihtoa ja oppimista.

Näiden työelämäprojektien, työelämäseminaarien, työharjoittelun ja opinnäytetyön avulla kehitetään opiskelijan tutkivaa työskentelyotetta sekä valmiuksia työelämässä toimimiseen. Lisäksi työelämäkontaktien avulla lujitetaan koulutuksen ja työelämän molemminpuolisia suhteita ja

kehitetään koulutusta siten, että koulutusohjelma pystyy vastaamaan nopeasti muuttuviin työelämän tarpeisiin.